

24. *Quarta probatio.* — Quarto principaliter, quamvis simpliciter non possit hæc veritas ratione demonstrari, quia est quodam particulari Christi Domini facto et voluntate, attamen, suppositis quæ diximus, fieri potest evidens illius conjectura; ostendimus enim oportuisse institui a Christo Domino, qui post ascensionem ejus dux esset, totiusque Ecclesiæ caput; fieri autem non potuit ut Christus Dominus ipsis duodecim eam dignitatem omnino æqualiter concederet, nam vel omnes ita illam reciperent, ut in eorum successoribus perpetuo duraret, quod est plane absurdum; sic enim duodecim, ut minimum, essent capita Ecclesiæ, seu potius tot capita quot Episcopi, quod incredibile pareret confusionem; vel nullus ita reciperet eam dignitatem, ut in ea esset successio; hoc vero aperte facit contra debitam institutionem, cujus ordo hierarchicus debitumque regimen perpetuo conservanda erant, sicut et ipsa Ecclesia; ergo oportuit eam dignitatem ita uni tradi, ut illi succederetur, et non aliis. Quod si uni ex duodecim hoc datum est, nullus inficiabitur Petrum fuisse, suppositis tam multis ejus privilegiis quæ recensuimus. Simile argumentum est, quod, licet omnes Apostoli in universum orbem potestatem receperint, ut dixi, attamen ipsa ratio ordinis, unitatis ac perfectæ congregationis, postulabat ut unus eorum esset superior, et prælatus cæterorum; nam multitudo sine ordine parit confusionem, quam rationem perpendit Cyprianus, lib. de Unitate Ecclesiæ, et epistola ad Jubaian, et sæpe alias; Nazianzenus, oratione 21 de Modestia in disp. adhibenda; Epiphan., hæres. 51; proptereaque vocant Petrum ducem discipulorum; et D. Thomas 2. 2, q. 33, art. 4, ad 4, scribit Paulum subditum fuisse Petro, quod etiam affirmat Augustinus epistola 19, et ad hunc modum loquuntur Clemens I, et alii Pontifices supra relati, de omnibus Apostolis respectu Petri.

25. *Duplici eminentia Petri inter Apostolos.* — *Additur tertia et explicatur.* — Ex quibus intelligitur Petrum duplici titulo superasse dignitate et potestate cæteros Apostolos. Primo, quia hæc dignitas fuit in eo, ut in pastore ordinario totius Ecclesiæ, cui succedendum erat, ut adhuc amplius sectione sequenti ostenditur; in aliis vero non ita, sed eorum potestas quodammodo delegata erat et ex privilegio. Secundo: quia iurisdicatio Petri se extendebat ad ipsas personas Aposto-

lorum directe; nimirum poterat illis præcipere, atque huc vel illuc mittere. Addimus tertio ad Petrum spectasse curam universalis Ecclesiæ quasi per se primo, hanc enim oportuit in uno inveniri; cum tamen ad cæteros tam universalis potestas non nisi secundario esset demandata. Declaratur, nam singulis Apostolis data est tanta potestas in hunc sensum, ut ubique gentium possent prædicare, absolvere, Episcopos instituere, et similia; non tamen ut possent singuli universalem Ecclesiæ ordinem præscribere, aut leges condere, quæ totam obligarent; namque si hoc possent singuli, magna confusio oriretur. Quapropter in hoc etiam Petri potestas super alios eminebat. Ex qua excellentia pleraque resultant, quæ de Petro legitur, quæque ad hanc spectant dignitatem. cujusmodi est librum approbare, Ecclesiæque proponere tanquam canonicum, ut de Evangelio Marci notat Tertullianus, lib. 4 cont. Marcion., et ex Clemente, Papa referunt Euseb., lib. 2, cap. 15; Niceph., lib. 5, capite 18; quo etiam spectat voluisse Paulum Evangelium suum cum Petro conferre, *ne in vacuum cucurrisset*, propter auctoritatem scilicet Petri, inquit Hieronymus, citata epistola ad Augustinum, et Tertullianus supra. Atque hæc sufficiunt in hujus veritatis confirmationem; Patres enim plures non oportet iterum adducere, cum explicando Scripturæ testimonia satis multos retulerimus, et in sequenti sectione latius hujus rei perpetuam traditionem afferemus.

26. *Prima hæreticorum objectio.* — *Secunda.* — *Tertia.* — Contra hanc porro veritatem potest objici primo¹, quia Actorum octavo, Petrus simul cum Joanne mittitur ab aliis Apostolis Samariam, quod est signum cujusdam æqualitatis. Secundo, cap. 10, Jacobus in Concilio definit et ejus sententiam alii sequuntur. Tertio, ad Gal. 2, Paulus reprehendit Petrum, ostendens se superiorem, vel certe æqualem, et 2 ad Corinth. 11, ad se pertinere dicit *omnium Ecclesiarum sollicitudinem*. Quarto, Clemens, 1 epistola, vocat Jacobum Episcoporum Episcopum, eumque regere universam Ecclesiam pronunciat. Deinde, ad exterminandam Petri dignitatem, recolunt hæretici plura ipsius peccata, partim vera, partim ab ipsis impie conficta; observant etiam quod in antiquis imaginibus Paulus ad dextram Petri depingatur, et similia quæ non

¹ Vide in Defens. fidei, l. 3, c. 11, n. 17.

refero, quia nihil ad institutam controversiam pertinere videntur.

27. *Ad primum.* — *Ad secundum.* — *Ad tertium ut quidam respondeant.* — *Impugnatur.* — *Aliorum responsio displicet.* — *Accommodatior ex Augustino et cæteris interpretibus ad locum Pauli.* — *Ad quartum.* — Ad primum ergo respondeo, *mittere* non significare semper auctoritatem in mittente, quia sæpe fit permittendo, consulendo, vel rogando, non præcipiendo, quo pacto amicus dicitur amicum mittere, et Matt. 2 legitur Herodes misisse Magos in Bethleem. Vide Turrecrem., lib. 2, cap. 14, ad 3. Ad secundum, nego definivisse Jacobum, sed subscripsisse potius et consensisse sententiæ Petri: ita Hieronymus, epistola ad Augustinum supra citata; Theodoret., epistola ad Leonem de eadem re. Verum quidem est Jacobum, Petro consentiendo, simul præbuisse consilium circa modum in illius rei executione tenendum; quod licet etiam inferiori coram superiore præstare. Ad tertium quidam occurrunt Cephæ, quem Paulus reprehendit, non fuisse Apostolum, sed unum aliquem ex 70 Discipulis; sic refert Eusebius, 1 Histor., capite 11, ex Clemente Alexandr., 4 Stromat., et Eusebius etiam ad Galat. 2. Sed plane repugnat hoc, non solum communi expositioni Patrum græcorum et latinorum, sed etiam ipsi contextui; nam ille idem Cephæ cum Jacobo et Joanne dicuntur *columnæ Ecclesiæ*, et in quibusdam codicibus græcis loco *Cephæ* legitur *Petrus*. Alii ergo volunt reprehensionem fuisse in gratiam Judæorum, quod indicant Origenes, et alii Græci; sed hoc etiam caret fundamento, planeque videtur repugnare verbis Pauli: *Cum vidissem quod non recte ambularent*, etc. Unde Augustinus, de agone Christiano, capite 30, et tribus epistolis ad Hieronymum, et divus Thomas 1. 2, quæstione 103, art. 3, ad 2, sentiunt peccasse Petrum venialiter, ob idque fuisse a Paulo reprehensum; interdum namque inferior potest corrigere superiorem cum debita modestia et reverentia, ut suo dicitur loco; maxime quando id aut proximorum salus aut honor fidei requirit¹. Vide D. Thomam 2. 2, q. 33, art. 4, ad primum; Adrianum IV, q. 9; Sixtum, l. 1 Biblioth., Annot. 107, et lib. 6, Annot. 274. Alio vero in loco Paulus fatebatur habere se omnium Ecclesiarum sollicitudinem, et ob charitatis officium, et ob Apostolicum munus, cui tamen Petrus esset superior, ut ostensum est.

¹ Vide infra in tr. 3, disp. 8, sect. 5.

Ad quartum, respondetur primo id fuisse genus modestiæ et honoris, quem merito Clemens Jacobo tribuit tanquam Apostolo, et fratri Domini. Et secundo, quia revera Episcopus erat multorum Episcoporum sibi subditorum. Tertio, quia erat tanquam decus et exemplar aliorum Prælatorum.

28. *Quæstiuncula incidens deciditur.* — Ex occasione autem resolutæ quæstionis, agitari poterat an Apostoli, qui Petro supervixerant, fuerint vere subditi Episcopo Romano, Petri successore, de qua re nihil apud auctores me legisse memini; videtur tamen ex dictis sequi, inferiores extitisse jurisdictione, atque adeo jurisdictioni Pontificis Romani subiectos, quamvis aliis prærogativis et excellentiis fuerint superiores. Primum plane patet ex dictis; nam eadem potestas et jurisdictio quæ fuit in Petro, transfusa est in successores; quare in tribus jam dictis conditionibus superabant illi viventes Apostolos, scilicet in objecto potestatis, nam ad successorem Petri pertinet per se primo cura et gubernatio totius Ecclesiæ, quod ut dixi non competit cæteris Apostolis. Secundo, potestas illa extendebatur ad omnes et singulas personas, etiam Episcoporum, quia id exigebat ratio ordinis et unitatis ecclesiasticæ. Tertio, potestas Pontificis Romani semper fuit ordinaria, et perpetuo in Ecclesia mansura; non sic autem in cæteris Apostolis.

SECTIO II.

An potestas et universalis Ecclesiæ Pastoris dignitas, quæ in Petro fuit, in episcopo Romano per continuam successionem permanserit, usque ad eum qui nunc Cathedram Ecclesiæ tenet, Gregorium XIII?

1. *Quatuor errores ex hæreticis resumuntur.* — In hac quæstione varie erratum est¹, eo quod semper hæc dignitas hæreticis hominibus infensa fuit et odiosa; præcipue vero hinc temporibus incredibili ira et odio in Summum Pontificem sunt commoti, quorum verba ut omittamus, quoniam indigna sunt quæ referantur, sententia breviter hæc est. Primum negant, ut vidimus, Petri primatum; secundo, etiamsi in Petro illam dignitatem admittant, negant illi successorem, ac volunt

¹ Vide in Defens. fidei, l. 3, a. c. 12, usque ad 20.

fuisse tantum peculiare beneficium Petro concessum ob singularem Christi erga illum amorem; tertio, ut demus, inquit, succedi Petro, non subinde necesse est unum successorum esse, sed possunt esse aut duo, ut Romanus et Constantinopolitanus episcopi, vel quatuor Patriarchæ, vel aliquid simile, ut quisque rex in suo regno; quarto, si unus, inquit, succedere debet, potius Hierosolymitanus episcopus, quam Romanus existimandus est, quia primus ille episcopalem sedem post Petrum habuit, aut forte Constantinopolitanus. Ex his tamen dictis quartum hoc nullum prorsus fundamentum habet, quia neque ex Christi Domini institutione, nec ex legitima successione, aut jure hæreditario, aut ratione certa, vel apparenti, ostendi potest, aliquem ex dictis episcopis esse universalem Pastorem Ecclesiæ, ut ex sequentibus clarius constabit; reliqui etiam errores fere in superioribus exclusi sunt, et in sequentibus crebro contra illos agemus; quare, iis omissis,

2. *Assertio prima. — Probatur auctoritate Concilii Constant., Martini V. — Accedit ratio.* — Dico primo: Petri dignitas, et Summi Pontificis Ecclesiæ munus, non cum ipso Petro extinctum est, sed ad aliquem ejus successorum manavit: est de fide definita in Concilio Constant., sess. 8, 15 et 27, et in Bulla Martini V; et ostensa satis est in præcedenti sectione ex locis Evangeliorum, et expositione omnium Patrum, qui hac maxime in parte docent dignitatem Petri cæterorum Apostolorum dignitatem superasse, quod nimirum ipse solus universalem potestatem ordinariam, et in Ecclesia perpetuo mansuram acceperit; ideoque super illum peculiariter dici fundatam Ecclesiam. Unde Leo Papa, sermone secundo de sua ad Pontif. assumptione: *In Petri sede sua vivit potestas, excellit auctoritas.* Idem, epistola ad Anastasium; Anaclet., epistola 3; Chrysostomus etiam, lib. 2 de Sacerdotio, id colligit ex illo Joan. 12: *Pasce oves meas*; commisit enim Petro oves non victuras tantum vivente Petro, sed omnes simpliciter, quia omnium curam gerebat, quas tamen omnes Petrus in persona sua pascere non poterat; commisit ergo illas Petro et successoribus. Hinc Paulus, ad Ephes. 4: *Quosdam dedit Pastores ad consummationem Sanctorum, donec occurramus omnes in virum perfectum.* Si enim, teste Paulo, Christus constituit Pastores duraturos usque ad diem communis resurrectionis, quia tamdiu durabit Ecclesia mi-

litans, cui Pastores sunt necessarii, multo certe magis caput pastorum continua successione duraturum fuit, cum multo magis necessarium sit quam cæteri, neque hodie minus quam in principio nascentis Ecclesiæ, ut in tantam gentium diversitate et morum varietate unum semper Christi ovile integrum et unanime conservetur. Confirmatur primo, nam Petro non est data dignitas universalis Episcopi propter ipsum, sed propter Ecclesiam, ut recte Augustinus, lib. de Pastoribus, cap. 10, ait; ergo si Ecclesia semper est, semper indiget ea dignitate. Confirmatur secundo, nam in lege veteri constitutum est supremum Sacerdotium, quod continua successione tamdiu perseveraret, quamdiu lex illa vigeret; ergo a fortiori in lege nova, quæ perfectior est; diversa licet ratione successione; in veteri quippe lege carnalis erat successio, quia lex ipsa erat imperfecta, nunc vero per electionem, ut infra tractandum est. Confirmatur ultimo, nam ostensum est supra, totam Ecclesiæ hierarchiam ex Christi institutione ad unum supremum caput esse revocandam, et Ecclesiæ regimen ex eadem institutione esse monarchicum; sed Ecclesiæ hierarchia, et illius regimen semper durat continuata quadam successione, ex eadem Christi institutione; ergo et ipsius caput modo eodem.

3. *Assertio secunda. — Dico secundo: post divum Petrum, semper exercuit in Ecclesia supremi Pastoris et Episcopi dignitatem et potestatem Romanus Episcopus.* Hæc conclusio cum non tam sit de jure quam de facto, potius testibus et historiis quam rationibus confirmanda est. Testes vero ad quinque capita revocari possunt, nimirum, Pontifices, Concilia, Patres, Imperatores, ipsosmet hæreticos. Ex historiis autem decem signa hujus potestatis, quæ manifeste illam indicant, afferri possunt.

4. *Primus modus probandi assertionem, per varia nimirum testimoniorum genera. — Primum genus testium, Pontifices. — Habentur epistolæ in tom. 1 epistol. pontific. — Effugium obstruitur. — Altera calumnia removetur. —* Primo itaque arguitur ex auctoritate Pontificum; plerique enim editis Epistolis suis decretalibus hanc sibi ascribunt dignitatem. Clemens, Anacletus, Zephrinus, qui Apostolicam auctoritatem in sua sede cognoscunt, et in illa graviore causas determinandas esse docent; Callistus: *Nulli dubium est quod Apostolica Ecclesia caput sit omnium Ecclesiarum.* Julius 1, Gelasius, Vigilus, eandem dignita-

tem latissime tuentur, et fere reliqui omnes usque ad Gregorium, quos brevitatis causa prætermitto; nam in primo tomo Conciliorum innumera de hoc argumento continentur, et in epistolis Leonis et Gregorii. Vide specialiter epistolas 73, 79, 82, 87 Leonis, et 36, lib. 6 Registri Gregorii, et insignem Agathonis Papæ ad Michaelem imperatorem, quæ tota est de hac re; rescriptum Damasi ad Concilium Mauritanæ. Neque vero horum Pontificum auctoritas infirma est, quod in propria causa loquantur, ut quidam hæretici objiciunt, primo, quia fuerunt præstantes sanctitate viri, atque etiam martyres non pauci; quos ambitione ductos putare et impium est, et stultum dicere, quia non tam in propria quam in communi totius Ecclesiæ causa loquebantur, ad ejus firmitatem et stabilitatem pertinet, ut in ea unum caput perseveret, et non sint schismata, sicut recte dixit Cyprianus, libro de Unitate Ecclesiæ. Denique, si non vere, sed arroganter scriberent, antiquiores certe Ecclesiæ Episcopi et Patriarchæ illis sese opponerent, et eorum audaciam taxarent; quod tamen nunquam fecerunt, sed magis potius cum veneratione decreta illa susceperunt, ut in sequentibus videbimus. Neque etiam obstat quod alii hæretici calumniantur, epistolas, quæ in tomis Conciliorum aut seorsim etiam circumferuntur, non fuisse ab iis quibus tribuuntur conscriptas, sed ante 400 annos fuisse inventas confictasque ab adulatoribus monachis, quam esse manifestam calumniam constat. Nam Isidorus qui floruit tempore Magni Gregorii, hoc est ante mille annos, illarum mentionem fecit; antiqui etiam collectores Canonum, Bruchardus et alii, eas referunt, non tanquam suo tempore recenter natas, sed in vetustissimis codicibus repertas. Damasus præterea, in Vitis Pontificum, earum meminit, ac multa in Conciliis generalibus ex illis referuntur, et apud antiquos historiographos reperiuntur passim. Denique de epistolis Leonis et Gregorii tam est evidens ex stylo, et perpetua traditione, ut nullus unquam de iis dubitaverit, neque qui sanæ mentis sit dubitare potuerit.

5. *Secundum genus testium, Concilia generalia.* — Secundo arguitur ex Conciliis, et primo ex Nicæno, in cujus canone 6 ita pronuntiat: *Ecclesia Romana semper habuit primatum,* etc. Et quamvis in exemplaribus quæ sunt in manibus, prætermittantur verba hæc in dicto canone, attamen in Concilio Chalcedonensi Act. 16, dicto modo citantur, Patres

que ibi existentes approbant; atque ita etiam vertit Dionysius, ut notavit Alanus, in 2 dialogo. Extat etiam can. 2, quod omnibus liceat ad Episcopum Romanum appellare; can. etiam 44, nuper ex arabico conversus, ejusdem Concilii Nicæni, primatum Petri et Episcopi Romani Petro succedentis declarat, ut refert Turrian., libro 3 de Dogmat. characteribus. Sciendum est enim ex epistola Athanasii et Episcoporum Ægypti ad Marcum Papam, acta illius Concilii fuisse combusta ab Arianis. Unde in historia Græcorum præter symbolum et 20 canones nihil aliud habetur. Athanasius vero refert viginti canones in eo Concilio fuisse editos, in quibus privilegia Romanæ Sedis explicabantur, simulque auctoritas congregandi et confirmandi concilia asserebatur. Quod juramento etiam confirmat Athanasius, cum Concilio Alexandrino in epistola ad Felicem II; idemque habetur in rescripto Felicis, et tradit Lyberius Papa in sua epistola. Et cum aliquando accusaretur Athanasius ab Ario, quod, damnatus in Concilio Antiocheno, ad Julium Papam appellasset, canonibus Concilii Nicæni se defendit, quos a Marco Papa integros impetraverat, ut in Concilio Florentino, sectione 70, ubi hæc quæstio agitata est, palam refertur. Idem colligitur ex epistola prima et secunda Julii I ad Episcopos Orientales. Eorundem canonum meminit Concilium Mauritanum Damaso scribens, ac Damasus in suo rescripto. Innocentius I, epistola ad Victor.; Carthaginensem Episcopum, cap. 3, et epist. ad Oriental., quam refert Niceph., l. 13 et 32.

6. *Objectio contra citatum canonem. — Objectionis evasiones due improbantur.* — Sed objiciunt in illo canone sic ulterius haberi: *Antiqua consuetudo servetur per Ægyptum, Lybiam et Pentapolim, ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem, quia et urbis Romæ Episcopi parilis mos est;* cujus canonis sensus esse videtur, Patriarcham Alexandrinum esse supremum caput in suo patriarchatu, sicut est Episcopus Romanus in suo. Nam, licet in quibusdam exemplaribus omittatur vox *parilis*, ut patet ex Concilio Chalcedonensi, act. illius 16, id vero nihil refert, quia idem sensus retinetur. Neque etiam placet quod Miranda, in Summa Conciliorum, ex quodam, ut ipse refert, vetustissimo exemplari, ait non esse legendum *Romano Pontifici*, sed *Metropolitano*, quoniam vulgares codices omnes habent *Pontifici Romano*, et in Concilio Chalcedonensi ipse legatus Leonis I similiter legit.

7. *Aliorum evasio probabilior.*—*Non tamen satisfacit.*—*Verior responsio ex Nicolao papa.*—Quare occurrunt alii, distinguendas esse in Romano Pontifice dignitates duas: aliam Summi Pontificis totius Ecclesiae, de qua non sit sermo in verbis allatis; aliam Patriarchae Occidentis, secundum quam fiat comparatio inter Patriarcham Alexandrinum et Romanum, ut, scilicet, Ecclesiae quae designatae erant Patriarchae Alexandrino ita illi sint subditae, sicut Ecclesiae Occidentis subdebantur Romano Episcopo, ut Patriarchae spectato. Ita intelligere visus est hunc locum Theodorus Balsamon, in Expositione hujus canonis, et Rufinus, lib. 10, cap. 6, quamvis auctor hic limitet talem jurisdictionem Episcopi Romani ad suburbanos Episcopos, maximeque vicinos Romae, quod sine ullo fundamento scribit. Unde illa expositio sano modo intellecta probabilis est, et potest esse utilis ad intelligendas locutiones alias, quae in variis locis reperiuntur, ut in synodo Romana sub Agathone, quae refertur actione 4 sextae synodi, et in epistola Constantini imperatoris, quae eidem sextae synodo praefigitur, et in epistola Flaviani, Episcopi Constantinopolitani ad Leonem I, in quibus quidam Episcopi peculiariter dicuntur subditi Episcopo Romano; eademque phrasi Concilia nonnulla Patriarchalia vocantur. Vide Turrianum, secundo contra Centuriator., capite tertio; Turrecrematam, libro tertio, capite 3. Nihilominus tamen dicta expositio applicata ad canonem Concilii Niceni non omnino placeat, tum quia in eo Concilio, ut vidimus, praemittitur primatus Romani Episcopi; tum etiam quia non fit ibi comparatio, sed potius ex consuetudine Episcopi Romani redditur causa dignitatis conservandae in Patriarchatu Alexandrino; non est autem hujus rei causa, quod Romanus sit Patriarcha in Occidente, sed potius quam Nicolaus Papa in epistola ad Michaelem imperatorem recte videtur intelligere, scilicet, in Alexandrino Episcopo conservandam esse illam dignitatem, quia Episcopo Romano parilis mos est illam conservandi. Itaque voluit Concilium eum morem retinendum esse, quem Episcopus Romanus sua auctoritate confirmarat, in quo potius comprobatur Episcopi Romani dignitatem, quam illi deroget; et hanc expositionem veram esse, praeter Nicolai auctoritatem, et ipsummet contextum, cui optime quadrat, patebit amplius ex dicendis, cum ostendemus patriarchales dignitates et divisionem earum auctoritate Romani pontificis fuisse constitutas, et ab illo semper dependisse.

8. Secundum Concilium generale, quod fuit Constantinopolitanum I, Romani Pontificis dignitatem etiam agnovit, ut patet ex epistola ipsius Concilii ad Damasum Papam, quam refert Theodor., libro 5 suae Historiae, capite 9; et ex rescripto Damasi ad idem Concilium, ibidem, c. 10, ubi sic ait: *Quod vestra charitas Apostolicae Sedis reverentiam debitam tribuit*, etc. Tertium Concilium item generale, quod est Ephesin. I, hanc etiam dignitatem agnovit, tum quia Cyrillus, patriarcha Alexandrinus, praefuit Concilio, ut vicarius et legatus Coelestini I; tum etiam quia Concilium affirmat se ex mandato Coelestini deposuisse Nestorium, et alia quae referuntur ab Evagrino, lib. 1 Hist., cap. 2, 4, et sequentibus, et a Niceph., lib. 14, cap. 34 et 38. Eandem auctoritatem saepissime testatur Concilium quartum generale, quod est Chalcedonense, ubi saepe Leo dicitur universalis Episcopus, et Pastor urbis Romae, quae est caput omnium Ecclesiarum. Unde Gregorius, libr. 4, epist. 32, commemorat in Synodo Chalcedonensi nomen *universalis Episcopi* Pontifici Romano oblatum fuisse ob honorem S. Petri. Tandem actione 16 illius Concilii omnes Patres primatum tribuunt romano Pontifici.

9. Objicies: in eodem Concilio aequalis dignitas tribui videtur Episcopo Constantinopolitano; non ergo Romanus cunctis praecellit. Occurrunt nonnulli, illius Concilii canones esse incertos, quia vel conditi sunt absentibus legatis apostolicis, ut sentit Liberatus, capite tredecimo Breviarium; vel certe contradicentibus, ut ibi indicatur. Quam ob causam Leo Papa illam actionem non probavit, ut patet ex epistola Leonis ad Marcianum Augustum, et epistola ad Pulcheriam, et epistola ad Anatholium; idemque sentit Gelasius, de Vinculo anathematis, et epistola ad Episcopos Dardaniae. Alii vero putant hunc locum esse corruptum a Constantinopolitanis; nam Gregorius, lib. 5, epist. 14 scribit Chalcedonensem Synodum in quodam loco *ab Ecclesia Constantinopolitana esse falsatam*. Sed his videtur obstare, quod in 6 synodo, can. 36, canon ille citatur et approbatur. Nihil tamen obstat, quia certum est eos canones non esse editos legitima synodo, ut patet ex Nicolao Papa, epistola ad Michaelem imperatorem; quamvis autem haec vera sint, adhuc canon ille nobis favet¹, quia tantum concedit archiepiscopo Constantinopolitano dignitatem pa-

¹ Vide Turrianum, lib. de 6 Synodo.

triarchalem; et simpliciter in eo dicitur ut habeat secundum locum post Ecclesiam Romanam; et action. 3, quae certissima est, observant Graeci ut post sanctissimam et apostolicam Sedem, honorem secundum habeat Constantinopolitanus Episcopus, atque in hunc modum explicatur etiam decretum allatum Concilii Ephesini.

10. Quintum Concilium similiter generale, Constantinopolitanum II, in clamatione haereticorum, et in epistola Orientalium, et in actione 4, eandem veritatem profitetur. Item sexta Synodus, tertiaque Constantinopolitana, quae epistolam Agathonis Papae recipit, in qua multa habentur de primatu Romanae Ecclesiae, et Petrum per Agathonem locutum esse testatur. Rursum in septima Synodo, secundaque Nicena, suscipitur epistola Adriani Papae, in qua primatum Romanae Ecclesiae saepe testatur. Idem affirmat in octava Synodo, actione 7, damnaturque Photius, qui os ponens in coelum contra Apostolicam Sedis privilegia, ausus sit ei resistere. Vide caput *Definimus*, d. 22. Verum est quidem hoc etiam quartum Concilium Constantinopolitanum omnino certum non esse. Praeterea idem affirmatur in Concilio Lateranensi, sub Innocentio III, et Lugdunensi, sub Gregorio X, cap. 1, ubi convenerunt Graeci, et habetur cap. *Ubi periculum*, de Electione, in 6. Idem in Vienensi sub Clemente V, et alio Lugdunensi, sub Innocentio IV. Vide caput *Damnatus*, in fine, de Summa Trinitate. Idem in Concilio Constantiensi, session. 6, et in Bulla Martini V, et in Florent., in litteris unionis, consentientibus Graecis et Latinis, et in Lateranensi, sub Leone X, session. 11. Vide caput primum de Summa Trinitate et Fide catholica, in 6, et cap. de Homicidio, in 6, Clement. unic. de Summa Trinitate, et Clem. de Jurejurando, et cap. *Antiqua*, de Privilegiis. Ultimo in Trident., session. 7, cap. 3, de Baptismo, et session. 14, cap. 7, et session. 25, can. 1 et 2, de Reform., et saepissime alias, in quibus locis Ecclesiam Romanam vocat omnium Ecclesiarum *Matrem et Magistram*, et illi esse ab omnibus fidelibus et episcopis obedientiam praestandam.

11. *Item concilia provincialia.*—Ulterius afferre possumus plura concilia provincialia, quae summam Romani Episcopi dignitatem agnoscent, et vel consilii causa, vel definitionis, aut confirmationis, ad illam recurrunt, vel interdum etiam ad illam appellant, de quo dicam plura in sequentibus. Videri etiam possunt Concilium Carthaginense, con-

tra Coelestium et Pelagium, quod sua acta ad Innocentium misit, ut patet ex epistola ejus ad Innocentium, et ex rescripto Innocentii. Item praestitit Milevitanum, ut videre est in epistola ipsius ad Innocentium, et ex rescripto, quae omnia habentur inter epistolas Augustini a 90. Similiter episcopi Numidiae cum suo primatu Damasum consuluerunt, ut constat ex epistola 4 ad Prosperum ejusdem Damasi. Inter concilia etiam Toletana, multa aut fere omnia dignitatem hanc Romani Episcopi agnoscunt. In epistolis quoque Leonis et Gregorii papae, ac saepe in decretalibus et extravagante, observare licet episcopos ex Hispana, Gallia, Anglia, Germania, Lusitania, et aliis Occidentis et Orientis ecclesiis, ad Romanam Sedem in rebus dubiis fidei, morumque causa recurreris.

12. *Tertium genus testimoniorum, Patres.*—*Erasmus exploditur.*—Tertium genus testimoniorum sumitur ex antiquis Patribus Ecclesiae, quorum verba non refero, sed tantum loca indico: Irenaeus, lib. 3, c. 3; Cyprianus, lib. 1, epistola 3 et 8, et libro 2, epistol. 12, et libro 4, epist. 28, et libro de Unitate Ecclesiae. Unde sine causa Erasmus dubitat quid senserit Cyprianus¹, de primatu Romanae Ecclesiae, eo solum quia Cornelium compellat charissimum fratrem; cum tamen illud non sit indicium aut minoris reverentiae, aut etiam aequalitatis, sed charitatis, vel sinceritatis illorum temporum, ejus rei argumentum est, quod in multis epistolis presbyterorum Cypri ad Cyprianum, quae habentur in fine libri quinti, quamvis essent ejus subditi, appellant eum charissimum fratrem. Jam Athanasius cum episcopis Alexandrini patriarchatus, tum in epist. 2 ad Felicem primatum Ecclesiae Romanae splendide agnoscit, tum etiam in epistola ad Liberium. Epiphanius quoque in Anchorato, et haeresi 51 et 72; Origenes, supra, et ad Romanos 6; Tertullianus, 4 contra Marcion., et contra Praxeam, et de Praescript. Haeret.; Dionysius in epistola quam ad Romanos scribit, apud Euseb., lib. 5, cap. 22; Ambrosius oratione funebri de Obitu Satyri, habetur 24, quaest. 1, cap. *Advocabit*; quo loco obiter advertendum est eo jam tempore solum vocatos fuisse catholicos, qui fidem Ecclesiae Romanae sequerentur, ut constat etiam ex lege prima, codice de Summa Trinitate. Idem rursus Ambrosius, libr. 3 de Sacramentis, capit. primo, et 4 ad

¹ Qua de re Pamel., in Cyprian., l. 3, epist. 21.